

7. Наказ Генерального прокурора України №4 гн від 19 грудня 2012 року Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар/ Відп. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. - Х.: Одіссей, 2013. - 1104 с.

9. ЗУ "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві." - №3782-ХІІ від 23.12.1993.

10. Леляк О.О. Угода про визнання винуватості у кримінальному процесі України. Дис...канд. юрид. наук. / О.О. Леляк - К., 2015. - 214 с.

Меркулова Ю.В.,
кандидат юридичних наук, доцент
завідувач кафедри психології та педагогіки
ОДУВС
Надійшла до редакції: 24.03.2016

УДК 343.985:343.85

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ УКРАЇНИ, ЩО НАДІЛЕНИЙ СЛІДЧИМИ ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИМИ ФУНКЦІЯМИ

Іскендеров Е. Ф.

Особливе місце в системі органів досудового розслідування займає Національне антикорупційне бюро України.

Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Особливістю діяльності Національного бюро є те, що на відміну від інших правоохоронних органів України, де функції досудового розслідування і оперативно-розшукової діяльності є самостійними, в Національному бюро функції досудового розслідування і оперативно-розшукової діяльності поєднані.

Подальший розвиток досудового розслідування й оперативно-розшукової діяльності, на наш погляд, доцільно здійснити шляхом поєднання цих функцій і в інших правоохоронних органах України, як це має місце в Національному антикорупційному бюро України. Проте одним із напрямків розвитку створеної інституції досудового провадження має стати кримінальна розвідка.

Ключові слова: кримінальна корупція, Національне антикорупційне бюро, досудове розслідування, оперативно-розшукова діяльність, повноваження, директор, слідчий підрозділ, детектив, посадова особа, антикорупційне законодавство.

Особенное место в системе органов досудебного расследования занимает Национальное антикоррупционное бюро Украины.

Задаaniem Национального бюро является противодействие криминальным коррупционным правонарушениям, которые совершены высшими должностными лицами, уполномоченными на выполнение функций государства или местного самоуправления, и представляют угрозу национальной безопасности.

Особенностью деятельности Национального бюро является то, что в отличие от других правоохранительных органов Украины, где функции досудебного расследования и оперативно-розыскной деятельности являются самостоятельными, в Национальном бюро функции досудебного расследования и оперативно-розыскной деятельности соединены.

Дальнейшее развитие досудебного расследования и оперативно-розыскной деятельности, на наш взгляд, целесообразно осуществить путем объединения
© Е.Ф. Искендеров, 2016

этих функций и в других правоохранительных органах Украины, как это имеет место в Национальном антикоррупционном бюро Украины. Однако одним из направлений развития созданной институции досудебного осуществления должна стать криминальная разведка.

Ключевые слова: уголовная коррупция, Национальное антикоррупционное бюро, досудебное расследование, оперативно-розыскная деятельность, полномочия, директор, следственное подразделение, детектив, должностное лицо, антикоррупционное законодательство.

A special place in the system of pre-trial investigation by the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine.

The task of the National Bureau is to counter criminal corruption offenses, which are perfect senior officials authorized to perform state functions or local government, and represent a threat to national security.

A special feature of the National Bureau is that, unlike other law enforcement bodies of Ukraine, where the functions of pre-trial investigation and operational-search activities are independent, the functions of pre-trial investigation and operational-search activities are connected with the National Office.

Further development of the pre-trial investigation and operational-search activity, in our opinion, it is advisable to carry out by combining these functions and other law-enforcement agencies, as is the case with the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine. However, one of the directions of development of established institutions of pre-trial implementation should be criminal intelligence.

Keywords: criminal, corruption, the National Anti-Corruption Bureau, the pre-trial investigation and operational-search activity, the authority, the Director, Investigations Division, detective, officer, anti-corruption legislation.

У зв'язку з прийняттям КПК України суттєво змінена й система органів досудового розслідування, яка визначена ст. 38 КПК України [1, с. 27; 2]. Так, відповідно до ч. 1 цієї статті органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є:

1) слідчі підрозділи: а) органів Національної поліції; б) органів безпеки; в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; г) органів державного бюро розслідувань;

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС

2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України

Особливе місце в системі органів досудового розслідування займає Національне антикорупційне бюро України (далі - НБРУ), яке відповідно до ст. 1 Закону України від 14 жовтня 2014 року "Про Національне антикорупційне бюро України" [3] є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Законом визначається, що Національне бюро складається з центрального і територіальних управлінь та є юридичною особою публічного права.

Керівництво діяльністю Національного бюро здійснює його Директор, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України в порядку, визначеному цим Законом.

Верховна Рада України за наявності підстав, визначених пунктами 6-11 частини четвертої статті 6 Закону "Про Національне антикорупційне бюро України", за пропозицією не менш як третини народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України може прийняти рішення про звільнення Директора Національного бюро з посади.

Директором Національного бюро може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше десяти років, досвід роботи на керівних посадах в органах влади, установах, організаціях, у тому числі за кордоном, або міжнародних організаціях не менше ніж п'ять років, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

Згідно з вимогами цього Закону:

1) вищою юридичною освітою є освіта, здобута в Україні (або на території колишнього СРСР до 1 грудня 1991 року) за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вища юридична освіта за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобута в іноземних державах;

2) стажем роботи в галузі права є стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вищої юридичної освіти за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобутої в іноземних державах.

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка впродовж двох років до подання заяви на участь у конкурсі на зайняття цієї посади, незалежно від тривалості, входила до складу керівних органів політичної партії або знаходилася у трудових чи інших договірних відносинах з політичною партією.

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка не відповідає обмеженням, передбаченим пунктами 1-7 частини першої статті 13 цього Закону "Про Національне антикорупційне бюро України".

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка не пройшла перевірку

у порядку, встановленому Законом України "Про очищення влади" [4], з метою відновлення довіри до влади та створення умов для побудови нової системи органів влади відповідно до європейських стандартів.

Директор Національного бюро призначається строком на сім років. Його повноваження припиняються у зв'язку із закінченням строку його повноважень або смертю. Одна і та ж особа не може обіймати цю посаду два строки підряд.

Директор Національного бюро звільняється з посади в разі:

1) подання письмової заяви про припинення повноважень за власним бажанням;

2) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою;

3) досягнення шістдесяти п'яти років;

4) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що створюється за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

5) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим;

6) набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно нього;

7) припинення його громадянства України або виїзду на постійне місце проживання за межі України;

8) невідповідності обмеженням щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбаченими Законом України "Про запобігання корупції", встановленим рішенням суду, що набрало законної сили [5];

9) невчасного подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

10) набуття громадянства іншої держави;

11) наявності висновку комісії з проведення незалежної оцінки (аудиту) діяльності Національного бюро, передбаченої статтею 26 цього Закону, про неефективність діяльності Національного бюро та неналежне виконання обов'язків його Директором.

Директора Національного бюро не може бути звільнено, а указ Президента України про його призначення не може бути скасовано, крім підстав, зазначених у цій частині. Для забезпечення виконання завдань Національного бюро його Директор утворює своїм рішенням не більше семи територіальних управлінь Національного бюро, юрисдикція яких охоплює визначені в рішенні області України, Автономну Республіку Крим, міста Київ та Севастополь. Директор Національного бюро, у випадку обґрунтованої необхідності, може утворювати своїм рішенням додаткові територіальні управління Національного бюро у межах області чи Автономної Республіки Крим. Структура, штатна чисельність управлінь Національного бюро та положення про них затверджуються Директором Національного бюро.

До структури управлінь Національного бюро можуть входити підрозділи детективів, що здійснюють оперативно-розшукові та слідчі дії, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні підрозділи, підрозділи, що здійснюють виявлення майна, яке може бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, підрозділи швидкого реагування, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників,

представництва інтересів в іноземних юрисдикційних органах, експертні, фінансові, кадрові та інші підрозділи. Гранична чисельність центрального та територіальних управлінь Національного бюро становить 700 осіб, у тому числі не більше 200 осіб начальницького складу.

Особливістю діяльності Національного бюро є те, що на відміну від інших правоохоронних органів України, де функції досудового розслідування і оперативно-розшукової діяльності є самостійними, в Національному бюро функції досудового розслідування і оперативно-розшукової діяльності поєднані. Так, відповідно ч. 2 ст. 10 Закону “Про Національне антикорупційне бюро України” оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених законом до підслідності Національного бюро, а також в інших справах, витребуваних до Національного бюро прокурором, що здійснює нагляд за дотриманням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування працівниками Національного бюро, проводять старші детективи та детективи Національного бюро, які є державними службовцями.

Відповідно до ст. 14 цього Закону “Про Національне антикорупційне бюро України” особи, які не мають попереднього досвіду роботи в державних органах на посадах, пов’язаних з оперативно-розшуковою діяльністю, проведенням досудового розслідування, після проходження конкурсу на зайняття посади детектива проходять обов’язкове стажування в Національному бюро строком до одного року.

Підсумовуючи викладене та враховуючи досвід західних країн, а також думки фахівців [1; 6] зазначимо, що подальший розвиток досудового розслідування й ОРД, на наш погляд, доцільно здійснити шляхом поєднання цих функцій і в інших правоохоронних органах України, як це має місце в НАБУ. Проте одним із напрямків розвитку створеної інституції досудового провадження має стати кримінальна розвідка.

Література

1. Албул С.В. Кримінальний процес України: навчальний посібник / С.В. Албул, С.Л. Деревянкіні, О.В. Поліщук - Одеса: ОДУВС, 2015. - 476 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2013 р. - № 9-10. - Ст. 474.
3. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.
4. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 р. № 1682-VII: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>.
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
6. Погорецький М.А. Перспективи взаємозв’язку оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування у ході подальшої правоохоронної реформи в Україні / М.А. Погорецький // Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (до 3-ї річниці КПК України). - Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС, 2015. - С. 301-307.

*Іскендеров Е. Ф.,
доцент кафедри організації
судових та правоохоронних органів
НУ “Одеська юридична академія”
Надійшла до редакції: 18.03.2016*